

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ФЕДОТОВ Олексій Павлович

УДК 342.951:339.543 (477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА КОНЦЕПЦІЯ
ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант доктор юридичних наук, професор
ДОДІН Євген Васильович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри морського та митного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
НАСТЮК Василь Якович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності;

доктор юридичних наук, професор
ПРИЙМАЧЕНКО Дмитро Володимирович,
Університет митної справи і фінансів України,
проректор з наукової роботи;

доктор юридичних наук, професор
БЕВЗЕНКО Володимир Михайлович,
Київський Національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри адміністративного права

Захист відбудеться «12» **ЖОВТНЯ** 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «9» **вересня** 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіуова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Державна митна справа є не тільки одним із найважливіших проявів державного суверенітету та невід'ємним чинником економічної самостійності України, але й відіграє дуже важливу роль у наповненні державного бюджету при виконанні завдань щодо сприяння розвитку законної торгівлі та забезпечення національної безпеки України. При цьому питання реформування сфери державної митної справи та створення оптимально скерованої (щодо питань прийняття чи виконання адміністративно-управлінських рішень) та ефективно спроможної (щодо питань виконання функцій та процедур) системи суб'єктів здійснення державної митної справи до теперішнього часу залишаються актуальними, важливими та витребуваними, особливо у світлі інтеграції України до європейського політичного, економічного та правового простору. Однак, зважаючи на те, що ця сфера існує в умовах постійних змін зовнішнього та внутрішнього середовища, створити в Україні митну систему, яка відповідала б вимогам та викликам сьогодення, досі не вдалося. Адже, на жаль, у процесі досить швидких трансформаційних змін законодавства України з питань державної митної справи мають усе яскравіший прояв дві негативні тенденції у реформуванні державної митної справи. З одного боку, має місце виокремлення виключно фіскальної функції державної митної справи та нівелювання інших функцій, пов'язаних із захистом національної та громадської безпеки. З іншого боку, в наявності приклади проведення реформ для окремих територіальних митних органів, що ставить під загрозу існування єдиної системи митних органів та дотримання визначеного законодавством принципу єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Однак, одним із ключових принципів суттєвого реформування системи органів виконавчої влади, на яких покладено здійснення державної митної справи та адміністративних процедур їх діяльності, має бути те, що тільки система відповідних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України має виключне право впроваджувати в життя на повсякденній, постійній, безперервній основі операційні та функціональні завдання державної митної справи. Це обумовлюється як вимогами національного митного законодавства, так і міжнародно-правовими стандартами у цій галузі, що ставить перед наукою адміністративного та митного права завдання пошуку шляхів та способів здійснення такої реформи.

Крім того, незважаючи на те, що проблеми, пов'язані з розробкою єдиного збалансованого підходу до правотворчості та правозастосування у сфері державної митної справи, стали предметом обговорення та аналізу в наукових колах, цілісного уявлення щодо цих проблем поки що не сформовано, а науково обгрунтованої моделі адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи досі не створено.

Таким чином, відсутність науково обґрунтованих системних поглядів щодо розробки адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи та системного підходу до її реалізації свідчить про необхідність проведення комплексного аналізу регламентації державної митної справи та стану її здійснення в Україні. Адже реалізація адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи у такому вигляді, як її на теперішній час намагаються інтерпретувати у норми законодавства України з питань державної митної справи, виявляється цілком некоректною щодо існуючих реалій сьогодення. У контексті наведеного основою митної реформи має стати цілісна науково-обґрунтована адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи, яка віддзеркалюватиме бачення форм та методів реалізації перетворень та їх кінцевих результатів. Зазначене свідчить про те, що здійснюване на сучасному етапі реформування сфери державної митної справи потребує відповідних наукових досліджень, у зв'язку з чим науковій розробці цілісної адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи і присвячено цю дисертаційну роботу.

Оскільки адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи є різноаспектним та багатогранним явищем, науково-теоретичним підґрунтям цього дослідження, насамперед, стали наукові доробки представників філософії, соціології, кадрового менеджменту, теорії держави та права, ризикології, економічної теорії: С.С. Алексеєва, А.П. Альгіна, О.І. Волкова, В.М. Гранатурова, Є.Є. Єгорової, В. Зомбарта, І.Ю. Івченко, В.В. Копейчикова, Є.М. Короткова, О.Ф. Скаун, Ю.В. Суржанської, Ю.П. Сурміна, Л.С. Явича та ін.

Значну увагу приділено дослідженню наукових доробок вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених історії митної діяльності, оскільки процес розробки основ концепції здійснення державної митної справи не можна обмежувати лише синхронним ракурсом, адже сучасний стан будь-якого явища є результатом процесу його історичного розвитку: В.М. Бойка, К.Є. Гальського, А.А. Дубініної, Ф.Л. Жорина, О.В. Морозова, К.М. Колесникова, В.М. Прусса, К.К. Сандровського, В.В. Ченцова та ін.

Серед видатних російських науковців, які фундаментально досліджували митну діяльність, збагативши адміністративно-правову та митно-правову науку, слід назвати Д.М. Бахраха, Б.М. Габрічідзе, С.І. Істоміна, О.М. Козиріна, Є.В. Комарову, В.В. Лазарева, О.М. Макарова.

Особливу увагу акцентовано на наукових доробках вчених-правознавців та практиків митної галузі періоду незалежності України, який характеризується як становленням незалежної продуктивної митної системи України, так і активними пошуками науково обґрунтованої моделі адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи. Цей період представлено такими науковцями, як: В.Б. Авер'янов, А.Б. Барихін, І.Л. Бачило, В.М. Бевзенко, Л.Р. Біла-Тіунова, Ю.П. Битяк,

О.А. Гончарук, О.П. Гребельник, Є.В. Додін, С.М. Ілляшенко, Т.О. Коломоєць, Є.М. Коротков, Б.А. Кормич, Ю.Д. Кунев, О.С. Лагода, А.Б. Лялька, А.В. Мазур, І.В. Міщенко, В.Я. Настюк, В.П. Науменко, П.В. Пашко, А.А. Пилипенко, В.М. Пітерська, П.О. Повар, В.В. Прокопенко, Ю.М. Старілов, О.В. Тодошак та ін.

Серед наукових досліджень державної митної справи слід відзначити, насамперед, дисертацію С.В. Ківалова «Організаційно-правові основи митної справи в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (1996), в якій комплексно досліджено юридичну природу митного права і правову природу митної справи в Україні, правове регулювання організації і діяльності Державної митної служби України. Інший аспект державної митної справи, а саме: адміністративна діяльність митних органів, досліджено у дисертації Д.В. Приймаченка «Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави», поданій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (2007). Теоретичним та практичним проблемам організації та здійснення митного контролю в Україні присвячено дисертацію Ю.М. Дьоміна «Правові засади організації та здійснення митного контролю в Україні: теоретичні та практичні проблеми», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (2006). Безперечно, теоретичні доробки цих науковців є неоціненим внеском у розвиток як теорії адміністративного права, так і сфери державної митної справи, і є науково-методологічним підґрунтям для подальших наукових досліджень. Водночас, процеси здійснення адміністративної, економічної та митної реформ, а також формування принципово нової системи суб'єктів здійснення державної митної справи та модернізації митної системи України потребують розробки цілісної науково обґрунтованої моделі адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія» відповідно до плану наукових досліджень «Наукове та законодавче забезпечення запровадження інноваційних інформаційних технологій в митну справу України» і є частиною роботи університету в рамках загальної тематики «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U00067).

Мета та задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретичних напрацювань та норм чинного законодавства України з питань державної митної справи розробити теоретичні основи і визначити особливості формування та практичної реалізації адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи та сформулювати на цій основі науково

обґрунтовані пропозиції, рекомендації, спрямовані на визначення напрямків модернізації державної митної справи та удосконалення законодавства України з питань державної митної справи.

Для досягнення поставленої мети основну увагу приділено вирішенню таких задач:

визначити динаміку інституційного забезпечення здійснення державної митної справи та сучасні тенденції системи органів митного спрямування Державної фіскальної служби України;

встановити особливості трансформації державної митної справи як складової зовнішньоекономічної діяльності держави та охарактеризувати становлення концепції державної митної справи у вітчизняній правовій науці;

охарактеризувати правові основи та процедури утворення, реорганізації та ліквідації органів митного спрямування Державної фіскальної служби України у контексті оптимізації та модернізації інституційної основи державної митної справи;

визначити специфіку правового регулювання технології кадрового забезпечення органів митного спрямування Державної фіскальної служби України;

розкрити адміністративно-правові основи реалізації функцій системи органів митного спрямування Державної фіскальної служби України та відповідної системи адміністративних процедур, спрямованих на здійснення державної митної справи;

охарактеризувати сучасні підходи до митного контролю як інструменту здійснення державної митної справи та визначити напрямки удосконалення процедур його здійснення;

визначити структуру митних процедур при митному оформленні товарів та охарактеризувати шляхи та способи їх удосконалення;

встановити специфіку впровадження системи аналізу та оцінки ризиків як одного із сучасних засобів спрощення митних процедур;

розкрити особливості та проблемні аспекти контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України;

розкрити особливості запровадження «вільної практики» на шляху адаптації законодавства України з питань державної митної справи до міжнародно-правових стандартів та права Європейського Союзу;

окреслити зміст та структуру адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи на сучасному етапі з урахуванням світових тенденцій розвитку міжнародної торгівлі та потреб забезпечення національної безпеки;

розробити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правових засад адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи.

Об'єктом дослідження є державна митна справа як правове явище.

Предметом дослідження є адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стала сукупність як загальнонаукових, так і спеціально-наукових методів та прийомів наукового пізнання. В основу методологічної конструкції дисертаційної роботи покладено системний аналіз, який визначив напрямки та стратегію дослідження адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи.

Діалектичний метод пізнання дозволив дослідити проблеми, пов'язані з визначенням особливостей та специфіки становлення та оформлення концепції державної митної справи, визначити зміст та сформулювати поняття адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи, визначити правові особливості інституційного забезпечення здійснення державної митної справи [п.п. 1.1, 1.4]. Історико-правовий метод послужив дослідженню процесів становлення та трансформації інституційного забезпечення здійснення державної митної справи [п.п. 1.1, 1.2, 1.3]. З метою виявлення тенденцій правового регулювання питань державної митної справи та аналізу концептуальних засад розвитку державної митної справи застосовано такі емпіричні методи, як спостереження, опис, порівняння, індуктивне узагальнення [п.п. 1.3, 1.4, 2.4, 3.5]. Для поглибленого дослідження та формування понятійного апарату використано логіко-семантичний метод [п.п. 1.3, 1.4, 2.3, 3.5, 3.6]. Формально-логічний метод використано для аналізу правових основ утворення, реорганізації та ліквідації митниць як органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, а також нормативної складової оптимізації та модернізації митниць як територіальних органів Державної фіскальної служби України [п.п. 2.1, 2.2, 2.3]. Структурно-функціональний метод застосовано для дослідження функцій системи органів митного спрямування Державної фіскальної служби України та процедур, спрямованих на здійснення державної митної справи [п. 3.1], виявлення специфіки впровадження системи аналізу та оцінки ризиків як методологічної основи здійснення митного контролю [п. 3.3] та аналізу особливостей концепції контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України [п. 3.6]. За допомогою методу нормативно-логічного аналізу досліджено сутність та особливості технології кадрового забезпечення органів митного спрямування Державної фіскальної служби України [п. 2.4], значення митного контролю як інструменту реалізації митної політики держави [п. 3.2] та механізм здійснення митних процедур при митному оформленні товарів [п. 3.4]. Важливу роль відіграли порівняльно-правовий та компаративний методи, які дозволили проаналізувати особливості впровадження міжнародної практики щодо питань спрощення торгового режиму в Україні та окреслити

основні напрямки модернізації сфери державної митної справи [п.п. 4.1, 4.2]. Застосування методів моделювання, аналізу, синтезу, узагальнення та аналогії дозволило сформулювати пропозиції та рекомендації щодо удосконалення чинного законодавства України з питань державної митної справи та правових засад адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи [п.п. 1.3, 1.4, 2.3, 3.5, 3.6].

Теоретичним підґрунтям дослідження є наукові праці названих вище вітчизняних і зарубіжних науковців.

Нормативно-правовою базою дисертації є Конституція України, закони України з питань державної митної справи, укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти Міністерства доходів і зборів України, Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України та інших центральних органів виконавчої влади.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практики діяльності органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є першим у вітчизняній адміністративно-правовій та митно-правовій науці монографічним дослідженням, присвяченим питанням теорії та практики адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи. Представлено теоретичне обґрунтування адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи. Сформульовано ряд нових наукових положень та висновків, яких винесено на захист:

уперше:

запропоновано поняття «адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи» як теоретико-методологічна основа правового регулювання процедур здійснення державного управління у митній сфері, яка містить у собі: головний задум, систему керівних принципів, сукупність погоджених цілей та заходів модернізації митної справи, заплановані індикатори результату та індикатори успіху концепції;

запропоновано використання універсального поняття «органи митного спрямування Державної фіскальної служби України» для визначення суб'єктів безпосереднього здійснення державної митної справи з метою оптимізації та усунення протиріч у митному законодавстві, що виникають під час інституційних реформ у цій сфері;

здійснено розмежування понять «оптимізація» митниці як процесу забезпечення ефективного функціонування організаційно-штатних структур митниць Державної фіскальної служби України та «модернізація» митниці як процесу розвитку об'єктів митної інфраструктури, їх технічного переоснащення, забезпечення матеріальними цінностями, а також впровадження на нормативно-правовому рівні новітніх правових норм та вимог;

охарактеризовано технологію кадрового забезпечення органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, включаючи особливості застосування таких заходів, як «ротація», «переведення» та «однорівневе переміщення» посадових осіб;

запропоновано класифікацію адміністративних процедур, що здійснюються органами митного спрямування Державної фіскальної служби України при виконанні покладених на них законодавством функцій;

охарактеризовано правові аспекти запровадження статусу уповноваженого (схваленого) експортера до сфери державної митної справи та визначено особливості його впливу на порядок здійснення митного контролю та митного оформлення;

набули подальшого розвитку:

підходи до правового регулювання процедури застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками як засобу спрощення митних процедур;

форми та методи наближення процедури контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України, до міжнародно-правових стандартів та законодавства Європейського Союзу, включаючи використання таких категорій, як «орієнтовані показники митної вартості товарів», «цінова база даних Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної фіскальної служби України»;

положення щодо «вільної практики» як засобу спрощення митних формальностей з урахуванням особливостей законодавства України з питань державної митної справи;

обґрунтування особливостей запровадження та порядку застосування при митному оформленні сертифікатів преференційного походження товарів з України – EUR.1;

положення про те, що органи митного спрямування Державної фіскальної служби України є єдиним суб'єктом здійснення державної митної справи, але не єдиним суб'єктом митної діяльності, спрямованої на реалізацію державної митної політики;

характеристика особливостей застосування принципів територіальності та спеціалізації як основних принципів діяльності органів митного спрямування Державної фіскальної служби України;

положення щодо впливу міжнародних стандартів на зміст та спрямованість стратегії модернізації сфери державної митної справи;

запропоновано:

внести зміни до:

а) ст. 4 МК України, передбачивши, що «... вільна практика – це необхідний захід щодо полегшення міжнародного морського судноплавства й запобігання невинуватених затримок суден, осіб і власності на борту, який передбачає заходження судна закордонного плавання у порт та

початок вантажних операцій без участі комісії на борту судна, за рішенням уповноважених здійснювати відповідний контроль державних органів, що приймається на підставі відомостей, отриманих до прибуття судна»;

б) ст. 546 МК України, передбачивши, що «...необхідною умовою для призначення начальника митниці є наявність у кандидата стажу роботи на керівних посадах органів митного спрямування, які перебувають у сфері управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну митну політику, не менше п'яти років»;

в) ч. 1 ст. 546 МК України, передбачивши, що «... митниця є органом митного спрямування, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, що покладені на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну митну політику»;

г) ч. 5 ст. 546 МК України стосовно суб'єкта, наділеного повноваженнями зі створення митниць як юридичних осіб публічного права, адже положення діючої редакції ст. 546 МК України суперечать положенням ч. 1 ст. 21 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»;

г) Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, закріпивши правову норму, згідно з якою «... у разі відсутності посадової особи пункту митного оформлення, визначеної в автоматичному режимі для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією, на робочому місці з поважних причин, виконання митних формальностей за митною декларацією передається іншій посадовій особі пункту митного оформлення (із внесенням відповідних відомостей до Інформаційного аркуша та до Автоматизованої системи митного оформлення) керівником цього пункту митного оформлення або особою, яка виконує його обов'язки».

проект «Класифікатора адміністративних процедур, за допомогою яких здійснюються функції органів митного спрямування Державної фіскальної служби України»

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, зроблені узагальнення, висновки та пропозиції мають загальнотеоретичне та прикладне значення для науки адміністративного права і процесу, митного права, правотворчої діяльності та практики діяльності органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

Результати дослідження можуть бути використаними у:

науково-дослідницькій сфері – для подальшого розгляду проблем правового регулювання адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи;

правотворчій діяльності – при реформуванні законодавства України з питань державної митної справи, а також при підготовці змін та доповнень до Митного кодексу України, інших нормативно-правових актів із питань

державної митної справи з метою удосконалення та усунення прогалин і протиріч у сфері державної митної справи;

правозастосовній діяльності – для поліпшення та удосконалення практичної діяльності у сфері державної митної справи, підвищення ефективності діяльності органів митного спрямування Державної фіскальної служби України (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність Одеської митниці ДФС від 25.04.2016 р. № 1468/10/15-70-10; акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність Миколаївської митниці ДФС від 22.04.2016 р. № 1837/10/14-70-1828; акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність Вінницької митниці ДФС від 25.04.2016 р. № 1927/8/02-80-61-02; акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність ТОВ Фірма «Брокер Сервіс» від 20.04.2016 р. № 20-04/16; акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність ТОВ «Брокер-Групп» від 21.04.2016 р. № 21/04);

навчальному процесі – при підготовці підручників та навчальних посібників із курсів: «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Митне право», «Адміністративні процедури», «Міжнародне митне право», а також при розробці спецкурсів у процесі навчання фахівців державної митної справи, при підготовці дисертаційних робіт та монографічних досліджень із питань державної митної справи.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що містяться в дисертації. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, всі сформульовані у ньому положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. Власний внесок в наукових статтях, опублікованих у співавторстві: у науковій статті «Деякі питання справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України» (О.П. Федотов, О.О. Герман. – Вісник Запорізького національного університету. Сер. «Юридичні науки». – № 1 (II). – 2015 – С. 122–129) – самостійно охарактеризовано законодавство України, що регулює порядок справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України; у науковій статті «Суб'єктний склад контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (О.П. Федотов, О.Р. Авдєєв. – Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. «Юриспруденція». – № 15. – Т. 1. – 2015. – С. 77–80) – самостійно охарактеризовано право територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України на здійснення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також систему державних органів (відмінних від органів Державної фіскальної служби України), які мають право здійснювати контрольовану поставку наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використовувались.

Апробація результатів дослідження. Дисертацію обговорено на засіданні кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія» та на засіданні Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження було представлено та обговорено на: міжнародній науково-практичній конференції «Особливості розвитку законодавства України» (м. Донецьк, 15–16 листопада 2013 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку права і держави в умовах міжнародних інтеграційних процесів» (м. Дніпропетровськ, 29 листопада 2013 р.), міжнародній науково-практичній конференції «ІХ Прибузькі юридичні читання» (м. Миколаїв, 29–30 листопада 2013 р.), міжнародній науково-практичній конференції молодих учених «Актуальні проблеми світової і національної економіки: міжнародний бізнес, економічна безпека і митна справа» (м. Дніпропетровськ, 26 березня 2014 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності» (м. Львів, 25–26 квітня 2014 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16–17 травня 2014 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку» (м. Херсон, 13–14 лютого 2015 р.), міжнародній науковій конференції «Юридична наука та практика у третьому тисячолітті» (м. Кошице, Словаччина, 27–28 лютого 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні» (м. Ужгород, 27–28 лютого 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення» (м. Дніпропетровськ, 3–4 квітня 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 14–15 серпня 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної юриспруденції» (м. Київ, 11–12 грудня 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів» (м. Дніпропетровськ, 17–18 грудня 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії» (м. Львів, 18–19 грудня 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства» (м. Херсон, 15–16 квітня 2016 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.),

міжнародній науково-практичній конференції «Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу» (м. Херсон, 3–4 червня 2016 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 24–25 червня 2016 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертаційному дослідженні, викладено у 49 публікаціях, у тому числі в одній індивідуальній монографії, 29 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, із них: 2 – у співавторстві та 6 у зарубіжних наукових виданнях, а також у 19 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою дослідження і складається зі вступу, списку умовних скорочень, 4 розділів, що містять 16 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 457 сторінок, із них основного тексту – 337 сторінок. Список використаних джерел налічує 413 найменувань і міститься на 48 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими планами та програмами, мету і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації та публікації результатів дослідження.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади становлення та розвитку концепції здійснення державної митної справи» містить чотири підрозділи, в яких проаналізовано стан наукових досліджень адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи у вітчизняній правовій науці. Розгляд основних аспектів трансформації державної митної справи як складової зовнішньоекономічної діяльності дав змогу проаналізувати етапи становлення інституційного забезпечення здійснення державної митної справи. Досліджено також конструкцію структури органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

У **підрозділі 1.1. «Інституційне забезпечення здійснення державної митної справи»** проаналізовано динаміку інституційного забезпечення здійснення державної митної справи та сучасні тенденції системи органів митного спрямування Державної фіскальної служби України. Підкреслено, що система державних інституцій митного спрямування в Україні з'явилася значно раніше, ніж сформувалося митне законодавство України. Акцентовано увагу на тому факті, що пошук найоптимальнішої моделі управління державною митною справою здійснюється без

додержання адекватного модульного реформування, а шлях розроблення та впровадження комплексних, системних, стратегічних програм загального розвитку хоча й сприяв оптимізації правового статусу митниць як органів митного спрямування Державної фіскальної служби України щодо новітніх призначень та завдань, однак суттєво знизив ефективність їх функціонування, зумовив виникнення організаційно обумовлених перерв та не дав змоги відійти від двозначної казуїстики у сфері державної митної справи.

Підкреслено, що не вирішеними досі є питання щодо приведення нормативно-правових актів, які регулюють обсяг правомочностей та порядок реалізації завдань, що відповідно до законодавства України з питань державної митної справи покладено на Державну фіскальну службу України та її територіальні органи, до загального знаменника.

У *підрозділі 1.2. «Трансформація державної митної справи як складової зовнішньоекономічної діяльності»* досліджено особливості трансформації державної митної справи як складової зовнішньоекономічної діяльності держави, концептуальні засади формування поняття «державна митна справа» в умовах становлення України як суверенної держави та розкрито проблему доктринальних його інтерпретацій.

Запропоновано поняття «органи митного спрямування Державної фіскальної служби України» для позначення суб'єктів безпосереднього здійснення державної митної справи.

Визначено, що обов'язок безпосереднього здійснення органами митного спрямування Державної фіскальної служби України державної митної справи відповідає принципів виключних повноважень органів доходів і зборів України щодо здійснення державної митної справи. У свою чергу, шляхом реалізації закріплених законодавством України з питань державної митної справи повноважень, органи митного спрямування Державної фіскальної служби України, здійснюють свою діяльність. У зв'язку із цим, тут доцільно говорити саме про здійснення органами митного спрямування Державної фіскальної служби України державної митної справи та про реалізацію державної митної політики, оскільки органи митного спрямування Державної фіскальної служби України виконують окремі функції з реалізації державної митної політики шляхом здійснення покладених на них завдань. Таким чином органи митного спрямування Державної фіскальної служби України не є єдиним суб'єктом митної діяльності, спрямованої на реалізацію державної митної політики, а є єдиним суб'єктом здійснення державної митної справи.

Встановлено, що «державна митна політика» – це урядові концепції, плани з їх реалізації із зазначеними заходами та інший правовий інструментарій, що розробляється, впроваджується і втілюється у сферу державної митної справи за її концептуальними напрямками.

У підрозділі 1.3. «Новітня конструкція структури органів та підрозділів митного стягування Державної фіскальної служби України»

досліджено організаційну систему Державної фіскальної служби України як організаційно-штатну сукупність внутрішніх комунікацій Державної фіскальної служби України, що діють за своїм призначенням та в межах повноважень, встановлених законодавством України.

Визначено, що «концепція організаційної системи Державної фіскальної служби України» – це концептуальна будова багаторівневої системи фіскальних органів, сукупність якої являє собою відомче різноманіття організаційно-штатних (структурних) підрозділів цих органів, що впорядковані між собою на основі службової та виконавської компетенції, визначеної законодавством України.

Здійснено поділ організаційної системи Державної фіскальної служби України за двома структурними рівнями: I рівень – центральний (апарат Державної фіскальної служби України); II рівень – регіональний (територіальні органи Державної фіскальної служби України – підпорядковані системі Державної фіскальної служби України профільні та галузеві структури, що діють на місцях за встановленою субординацією і за сформованою територіальною мережею та забезпечують реалізацію повноважень Державної фіскальної служби України у зонах своєї діяльності).

Встановлено, що державну митну справу в найрізноманітніших формах у межах своїх повноважень здійснюють усі підрозділи апарату Державної фіскальної служби України, однак митна специфіка для цих підрозділів Державної фіскальної служби України, втілюється тільки у симбіозі з комплексним переліком та змістом їх основних завдань, функцій та процедур, що закріплені за ними відповідно до вимог Податкового та Митного кодексів України.

Встановлено, що невід’ємною частиною системи Державної фіскальної служби України є структура органів Державної фіскальної служби України, яка встановлює способи організації та співвідношення своїх структурних складових у системних вертикалі та горизонталі внутрішніх комунікацій Державної фіскальної служби України. Проаналізовано сутність організаційної структури органів Державної фіскальної служби України як організаційно-штатної складової, побудованої на основі вертикальних та горизонтальних внутрішніх комунікацій Державної фіскальної служби України, що містить затверджену чисельність підрозділів апарату, територіальних органів, інших підвідомчих структур, які виконують покладені на Державну фіскальну службу України завдання за встановленою субординацією та за сформованою територіальною мережею.

Визначено три ланки структури органів Державної фіскальної служби України: вища (структури апарату Державної фіскальної служби України, спеціалізовані підрозділи та департаменти Державної фіскальної служби

України із їх особовим складом), середня (структури територіальних органів Державної фіскальної служби України, що діють у межах областей України або на всій території України) та низова (структури органів Державної фіскальної служби України в районах, містах, районах у містах областей України) ланки.

Виокремлено два структурні рівні органів митного спрямування Державної фіскальної служби України: підрозділи митного спрямування апарату Державної фіскальної служби України (департаменти митного спрямування апарату Державної фіскальної служби України як головні підрозділи зі спрямування та координації діяльності митниць Державної фіскальної служби України); територіальні органи митного спрямування Державної фіскальної служби України (митниці та митні пости).

Встановлено, що зона діяльності митниці Державної фіскальної служби України – це територія її службової відповідальності, у межах якої реалізуються повноваження митниці Державної фіскальної служби України, що мають прояв в організації та проведенні заходів із виконання покладених на митницю завдань. Територія службової відповідальності митниці Державної фіскальної служби України може вважатися територією її службового обслуговування, у межах якої митниця як сервісна служба (а не тільки як територіальний орган митного спрямування Державної фіскальної служби України або як контролююче відомство) здійснює сервісне обслуговування відповідно до законодавства України з питань державної митної справи.

Доведено, що конструкція системи Державної фіскальної служби України як організаційно-штатний конструктор, інженерія (проектування та розробка) якого буде вибудованою на алгоритмі внутрішньої підвідомчості у питаннях функціонування організаційно-штатних структур апарату Державної фіскальної служби України, територіальних органів Державної фіскальної служби України, підвідомчих установ Державної фіскальної служби України, має бути розробленою за допомогою комплексних та системних методів, а не в межах окремих експериментальних полігонів.

У підрозділі 1.4. «Становлення та оформлення концепції державної митної справи у вітчизняній правовій науці» проаналізовано сутність понять «концепція», «адміністративно-правова концепція», «концепція державної митної справи», «концепція здійснення державної митної справи» та «концептуальність». Зазначено, що поняття «концепція» практично пов'язане з концептуальністю державної митної справи, під якою слід розуміти умовний звід (репозиторій або класифікаційний рубрикатор) законодавчої, нормативно-правової, звітної, статистичної інформації за профілем та методологією державної митної справи. Концептуальність є підґрунтям концепції, яка, у свою чергу, визначає, формує та планує мету, бачення, рішення, принципи роботи, а також заплановані концепцією індикатори результату та індикатори успіху відповідно до концептуальних

засад державної митної справи. При цьому концепція спрямовує концептуальність на побудову теоретико-практичного підґрунтя стосовно визначених, сформованих та запланованих концепцією мети, бачення, рішення, принципів роботи, а також запланованих індикаторів результату та індикаторів успіху, що полягають у підвищенні ефективності, консолідації діяльності, впровадженні новацій, виконанні запланованих показників у сфері державної митної справи.

Доведено, що адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи є одним із визначальних чинників забезпечення глибокої модернізації та підйому національної економіки, сприяння зростанню конкурентоспроможності Української держави.

Визначено поняття «заплановані індикатори результату та індикатори успіху» адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи, під яким слід розуміти підвищення ефективності, консолідацію діяльності, впровадження новацій, виконання запланованих показників за господарськими, юридичними, фінансовими, перевірочними, контролюючими, IT-інформаційними, кадровими напрямками здійснення державної митної справи, які тією чи іншою мірою можуть впливати на розвиток окремих державних секторів.

Визначено, що концепція здійснення державної митної справи є концептуально визначеним порядком дій підрозділів митного спрямування апарату Державної фіскальної служби України та територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, який реалізується ними за своїм призначенням та в межах повноважень у напрямі здійснення державної митної справи та якого спрямовано на виконання покладених на Державну фіскальну службу України завдань, визначених законодавством України з питань державної митної справи.

Розділ 2 «Правові основи утворення, реорганізації та ліквідації митниць: теоретичні та практичні аспекти» складається з чотирьох підрозділів, в яких проаналізовано правові основи та процедури утворення, реорганізації та ліквідації митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України у контексті оптимізації та модернізації інституційної основи державної митної справи, а також здійснено аналіз новітньої технології кадрового забезпечення митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

У підрозділі 2.1. «Поняття та особливості утворення митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України» проаналізовано правові аспекти утворення митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

Доведено, що проблема невизначеності та розпливчастості юридичного закріплення завдань митниць як безпосередніх суб'єктів здійснення

державної митної справи є одним із найслабших місць організації та діяльності митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

Увагу акцентовано на тому, що в загальному контексті адміністративного реформування митниць органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, законодавче положення, що передбачене ч. 3 ст. 546 Митного кодексу України: «... не допускається втручання у діяльність митниць інших територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику», сприяє суттєвій децентралізації митниць як територіальних органів Державної фіскальної служби України. Однак сформувати дійсно незалежну позицію митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, яка сприятиме ослабленню можливого «впливу» з боку керівників територіальних органів Державної фіскальної служби України у їх «внутрішньовідомчій політиці» щодо «стимулювання» у посадових осіб митниць Державної фіскальної служби України можливих проявів порушень службової чи виконавської дисципліни та зловживань при безпосередньому здійсненні державної митої справи, можна лише деталізувавши службову діяльність митниць Державної фіскальної служби України, до якої не допускається втручання з боку територіальних органів Державної фіскальної служби України, з метою недопущення конфлікту інтересів між різними структурними рівнями багатогранної системи органів Державної фіскальної служби України.

У підрозділі 2.2. «Нормативна складова реорганізації та ліквідації митниць Державної фіскальної служби України» наголошено на тому, що поняття створення (порядок створення) та припинення (порядок припинення) митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України пов'язані між собою, оскільки кожне з них має процедурні аспекти, у кожному з них має прояв особливості правового статусу митниці як територіального органу митного спрямування Державної фіскальної служби України.

Зазначено, що відносини, які складаються у процесі припинення митниць (як юридичних осіб публічного права та територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України), мають складну правову природу і регулюються нормами різної галузевої належності як приватно-правового, так і публічно-правового характеру.

Запропоновано орієнтовний План заходів реорганізації та ліквідації митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України з детальним викладенням етапів їх здійснення, який містить у собі: 1) організаційно-управлінські заходи; 2) правові заходи; 3) заходи з організації митного контролю; 4) заходи з питань фінансово-господарської діяльності; 5) заходи щодо вирішення кадрових питань.

У підрозділі 2.3. *«Оптимізація та модернізація митниць як територіальних органів Державної фіскальної служби України»* проаналізовано оптимізацію митниць Державної фіскальної служби України як процес, заснований на системі заходів, що визначають зміст концепцій, механізмів управління та особливості реалізації перетворень планово-стратегічного характеру для забезпечення ефективного функціонування організаційно-штатних структур митниць Державної фіскальної служби України в умовах високої динаміки розвитку внутрішнього і зовнішнього оточень Української держави. До внутрішніх (вітчизняних) і зовнішніх (міжнародних) оточень, що суттєво впливають на функціонування митниць Державної фіскальної служби України щодо безпосереднього здійснення державної митної справи зараховано політичний, економічний, соціальний, культурний та інші впливи.

Визначено, що модернізація митниць Державної фіскальної служби України – це сукупність дій, спрямованих на забезпечення, залучення, оснащення, оновлення, впровадження, імплементацію, інтегрування у структурну складову митниць Державної фіскальної служби України законодавчих актів різної юридичної сили, наукових досліджень та програм, інноваційних розробок, технічної допомоги, провідних інформаційних технологій, засобів, видаткових матеріалів, а також обладнання, устаткування, комплектуючих до них, речового майна, що тією чи іншою мірою дієво, конструктивно та обґрунтовано впливають на підвищення показників виконання завдань, що покладені на митницю як територіальний орган митного спрямування Державної фіскальної служби України.

Зроблено акцент на тому, що подальша цілеспрямована, потужна, діюча на постійній основі модернізація та оптимізація митниць Державної фіскальної служби України мають здійснюватися з належним обґрунтуванням критеріїв доцільності. Тільки в такому разі модернізація та оптимізація митниць Державної фіскальної служби України зможе надати митницям суттєвої можливості генерувати позитивний ефект від діяльності при виконанні завдань, покладених на них відповідно до законодавства України з питань державної митної справи.

У підрозділі 2.4. *«Технологія кадрового забезпечення органів митного спрямування Державної фіскальної служби України»* зазначено, що при розробці основ функціональної моделі кадрової реформи, моделі кадрової стратегії та заходів щодо скорочення чисельності посадових осіб митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України необхідно керуватися тільки таким фактором, як кількість суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, поставлених на облік (реєстрація, акредитація) митницями Державної фіскальної служби України як осіб, що здійснюють операції з товарами, оскільки платники податків, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, є незаперечною константою в діяльності митниць Державної фіскальної служби як контролюючих органів.

Крім того, необхідно ініціювати або закриття тих пунктів пропуску через державний кордон України, які не виправдовують свого функціонального призначення, або змінити їх статус із міждержавних на місцеві, оскільки через їх потужності перетин державного кордону України значною чисельністю громадян, транспортних засобів не здійснюється, а через деякі з них взагалі не здійснюється переміщення товарів. Проте здійснювати такі кроки необхідно за обов'язковими домовленостями із суміжними державами, які мають спільну з Україною лінію державного кордону.

Досліджено нові критерії розрахунку штатної чисельності митниць Державної фіскальної служби України та соціальний, інституційний, організаційний аспекти реалізації кадрової політики Державної фіскальної служби України, спрямованої на модернізацію митниць як органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

Встановлено, що технологія кадрового забезпечення митниць як органів митного спрямування Державної фіскальної служби України має містити такі напрямки: управління персоналом і регулювання професійної діяльності; підтримка ефективності діяльності і задоволеності працею; професійний розвиток, підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації, дистанційного навчання, безперервного навчання співробітників; підтримка професійних знань, інтелектуальних ресурсів та обміну досвідом; розвиток організаційної культури та внутрішніх комунікацій.

Досліджено технологію планування кар'єри посадових осіб митниці як територіального органу митного спрямування Державної фіскальної служби України, питання визначення пріоритетів та особливостей мотивації праці у митницях як органах митного спрямування Державної фіскальної служби України, питання удосконалення системи формування змісту навчання, спеціальної та спеціалізованої підготовки, розвитку форм діагностики запитів на актуальні теми підвищення кваліфікації і питання застосування планової ротації та однорівневого переміщення особового складу органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

Розділ 3 «Новітня парадигма організації та здійснення митних процедур: концептуальні засади спрощення» складається із шести підрозділів, в яких охарактеризовано процедурну складову реалізації функцій митниць як органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, значення митного контролю як інструменту реалізації митної політики держави, специфіку впровадження системи аналізу та оцінки ризиків як методологічної основи здійснення митного контролю, механізми здійснення митних процедур при митному оформленні товарів, а також розкрито правові аспекти та тенденції запровадження режиму «вільної практики» як пріоритетного напрямку організаційного розвитку митних процедур та досліджено особливості та проблемні аспекти концепції контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України.

У підрозділі 3.1. «Наукова рефлексія функцій системи органів митного спрямування Державної фіскальної служби України та процедур, спрямованих на здійснення державної митної справи» зазначено, що побудувати стійкий та злагоджений механізм здійснення державної митної справи можна лише у разі, якщо чітко визначено перелік та зміст основних завдань, функцій та процедур, здійснюваних органами митного спрямування Державної фіскальної служби України, належним чином урегульовано та впорядковано процес їх реалізації. Встановлено, що кожна із функцій, здійснюваних органами митного спрямування Державної фіскальної служби України, симбіює у собі певний масив процедур, спрямованих на реалізацію тієї чи іншої функції.

У свою чергу, кожна із процедур, спрямованих на реалізацію функцій органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, є системою встановлених обов'язкових правил, закріплених нормами законодавства України з питань державної митної справи. Такі правила є основою створення умов для ефективної реалізації функцій органів митного спрямування Державної фіскальної служби України. Тому упорядкування діяльності органів митного спрямування Державної фіскальної служби України та нормативне закріплення такої діяльності через відповідні процедури є необхідною умовою підвищення ефективності та якості роботи органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, забезпечення належного виконання їх завдань та повноважень, у зв'язку з чим увагу акцентовано на тому, що ефективна реалізація функцій органів митного спрямування Державної фіскальної служби України залежить від правового наповнення таких функцій процедурними нормами.

У підрозділі 3.2. «Значення митного контролю як важливого інструменту реалізації митної політики держави» зазначено, що вагомими засобами спрощення взаємовідносин між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та органами митного спрямування Державної фіскальної служби України є закріплення у Митному кодексі України чіткого переліку документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю, сформованого за видами транспорту, та удосконалення процедур митного контролю шляхом повномасштабного впровадження електронного декларування. Встановлено, що на теперішній час майже весь процес документообігу відбувається виключно в електронному вигляді, а декларування товарів із їх подальшим митним оформленням здійснюється шляхом: 1) електронного декларування та електронного митного оформлення за допомогою автоматизованих систем платників податків, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, та модулів автоматизованої системи митного оформлення програмно-інформаційного комплексу «Інспектор-2006» Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної фіскальної служби України, з використанням можливостей мережі Інтернет; 2) використання

у місцях митного оформлення програмно-технічних модулів «Інформаційний термінал», яких призначено для самостійного введення платниками податків, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, в автоматизовану систему митного оформлення електронних копій митних декларацій.

Досліджено практику застосування алгоритму митного контролю за принципом «єдиного вікна», що здійснюється відповідно до технологічних схем місць митного оформлення одноосібно посадовою особою митниці Державної фіскальної служби України. Доведено, що максимальна ефективність спрощення процедур при використанні механізму «єдиного вікна» досягається у разі застосування самих передових інформаційних та комунікаційних технологій, коли між усіма причетними органами налагоджено і функціонує електронний обмін документами. Встановлено, що на теперішній час в Україні не налагоджено необхідного електронного документообігу при митному контролі та митному оформленні за участю інших державних контролюючих органів, а досягнення цілей, які закладаються при впровадженні механізму «єдиного вікна», за таких умов стало можливим завдяки супутньому впровадженню принципу «єдиного офісу», що означає здійснення контролю усіма причетними контролюючими органами в єдиному місці – як правило, у місці, де здійснюються митні процедури контролю та оформлення зовнішньоторговельних вантажів.

Увагу акцентовано на тому, що, незважаючи на той факт, що система митного пост-аудиту посідає одне з провідних місць при застосуванні системи аналізу та управління ризиками – основної філософії сучасного функціонування митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, невирішеним проблемним питанням у державній митній справі є відсутність серед функцій митниць Державної фіскальної служби України функції зі здійснення митного пост-аудиту контролю. Таку правову норму закріплено у Митному кодексі України, однак після операційного та функціонального інтегрування Державної митної служби України до організаційно-штатної структури Міністерства доходів і зборів України ця функція стала прерогативою органів податкового спрямування Міністерства доходів і зборів України, а тепер – органів податкового спрямування Державної фіскальної служби України.

У підрозділі 3.3. «Впровадження системи аналізу та оцінки ризиків як методологічної основи здійснення митного контролю» зазначено, що заснована на аналізі та управлінні ризиками організація державної митної справи дозволяє оптимально використовувати ресурси митниць як безпосередніх суб'єктів здійснення державної митної справи, контролювати здійснення митного контролю та митного оформлення на ділянках, де існує ризик порушення вимог законодавства України з питань державної митної справи, дозволяючи основній частині товарів безбар'єрно переміщуватися через митний кордон України. Встановлено, що у сфері державної митної

справи показник ризику є основним інструментом митниць як безпосередніх суб'єктів її здійснення, який визначає форми та обсяг митного контролю і застосовується для того, щоб, з одного боку, забезпечити вибірковість митного контролю, а, з іншого, – підвищити його ефективність шляхом зосередження на ризикових зовнішньоекономічних операціях. Крім того, ризик у державній митній справі виконує індикаторну функцію, яка забезпечує визначення індикаторів ризику, що є критеріями із заданими заздалегідь параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що являє собою ризик.

Доведено, що концепція впровадження системи аналізу та управління ризиками до сфери державної митної справи – це система поглядів, переконань, постулатів, принципів, які мають на меті забезпечення законності переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Шляхом дослідження фундаментального принципу митного контролю – виконання мінімуму митних формальностей для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи – встановлено, що митний контроль здійснюється для запобігання ризиків та є стрижневим інструментом управління ризиками, оскільки знищує ризик на стадії зародження або мінімізує його наслідки. У той же час, форми і обсяги контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні, митницями Державної фіскальної служби України обираються на підставі результатів застосування системи управління ризиками.

Досліджено рівні концепції системи управління ризиками: 1) стратегічне управління; 2) тактичне управління; 3) оперативне управління та базові принципи системи аналізу та управління ризиками: 1) принцип цільової спрямованості; 2) принцип цілісності; 3) принцип інформаційної єдності; 4) принцип законності; 5) принцип єдності управління ризиками. Здійснено аналіз процесу профілювання як одного з інструментів системи управління ризиками.

Зазначено, що, враховуючи основні тенденції розвитку державної митної справи у контексті спрощення митних формальностей і максимально допустимого рівня забезпечення безпеки національної економіки, доцільно розробити модель системи аналізу та управління ризиками (особливо на регіональному рівні), яка дозволяла б урахувати регіональну специфіку активності суб'єктів національної економіки та базувалася б на визначенні найбільш ризикованих операцій, властивих конкретному регіону.

У *підрозділі 3.4. «Механізми здійснення митних процедур при митному оформленні товарів»* підкреслено, що одним із основних інструментів здійснення державної митної справи та обов'язковою умовою реалізації права на переміщення товарів та транспортних засобів

комерційного призначення через митний кордон України є їх митне оформлення.

Виокремлено стадії механізму здійснення митних процедур при митному оформленні товарів та транспортних засобів комерційного призначення: 1) отримання митницею як органом митного спрямування Державної фіскальної служби України митної декларації або документа, який, відповідно до законодавства, замінює її, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування – електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію; 2) прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення; 3) визначення правильності заповнення поданої митної декларації та відповідності доданих до неї документів установленим вимогам; 4) прийняття рішення про відмову у митному оформленні або здійсненні митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню, шляхом виконання усіх митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму; 5) завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму. Однак, зазначені стадії варто розглядати лише як ключові напрями механізму здійснення митних процедур при митному оформленні товарів та транспортних засобів комерційного призначення, оскільки кожна із стадій містить у собі достатньо багато операцій, регламентованих відповідними нормами законодавства України з питань державної митної справи.

Встановлено, що максимальне використання сучасних інформаційних митних технологій, системи управління ризиками, процедур на основі методів аудиту стали підґрунтям сучасних процедур митного контролю та митного оформлення, що дозволяє Україні наблизитися до міжнародних стандартів та значною мірою спростити новітню парадигму здійснення державної митної справи.

У *підрозділі 3.5. «Режим «вільної практики» як пріоритетний напрямок організаційного розвитку митних процедур»* зазначено, що, незважаючи на широке застосування поняття «вільна практика», міжнародні нормативно-правові акти не надають визначення цього поняття. У законодавстві України з питань державної митної справи, незважаючи на активне використання в Україні режиму «вільної практики», також відсутнє тлумачення цього поняття. За таких умов застосування митницями Державної фіскальної служби України такого заходу полегшення міжнародного морського судноплавства і запобігання невинуватим затримок суден, осіб і власності на борту не може бути зведено до загального знаменника.

Здійснено порівняльний аналіз основних вимог до документів, що надаються при прибутті/вибутті судна, закріплених міжнародними

стандартами та законодавством України з питань державної митної справи та виявлено ряд недоліків правового регулювання реалізації режиму «вільної практики» в Україні: 1) вимога надання інформації, не передбаченої міжнародними нормативно-правовими актами; 2) відсутність у законодавстві України з питань державної митної справи визначення поняття «декларація про вантаж» та вимог до змісту вантажних документів; 3) недоліки правового регулювання поняття «вантажні документи»; 4) не розмежування в законодавстві України з питань державної митної справи понять «суднове спорядження» та «суднові запасні частини» та фактичне включення їх до змісту поняття «припаси»; 5) відсутність у законодавстві України з питань державної митної справи вимог до змісту Суднової ролі як основного документа, який містить відомості про кількість і склад екіпажу при прибутті/вибутті судна; 6) відсутність у законодавстві України з питань державної митної справи вимог до змісту Списку пасажирів як основного документа, який містить відомості про пасажирів при прибутті/вибутті судна.

Доведено, що подальше впровадження режиму «вільної практики» в Україні потребує суттєвого доопрацювання законодавства України з питань державної митної справи та, насамперед, у напрямку закріплення поняття «вільна практика».

У **підрозділі 3.6. «Концепція контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України»** проаналізовано алгоритм контролю правильності визначення митної вартості товарів посадовими особами територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України. Досліджено поняття «орієнтовані показники митної вартості товарів», які ввозяться (імпортуються) на митну територію України, та «індикативна ціна товару» і здійснено їхнє розмежування. Встановлено, що «орієнтовані показники» митної вартості товарів – це середня митна вартість за одиницю товару (відповідно до одиниць вимірювання, передбачених Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, а також інших одиниць вимірювання та обліку), яка розраховується автоматично Автоматизованою системою аналізу та управління ризиками за останні шість місяців та формується на момент здійснення митного оформлення за електронною митною декларацією (на етапі присвоєння їй електронного номера); «індикативна ціна товару» – захід щодо удосконалення кон'юнктурно-цінової політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Увагу акцентовано на тому, що Цінова база даних Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної фіскальної служби України не має офіційного статусу джерела інформації органів митного спрямування Державної фіскальної служби України. Крім того, зазначено, що інформація щодо «орієнтованих показників» митної вартості товарів, що ввозяться (імпортуються) на митну територію України, не має характеру

гласної та прозорої інформації, оскільки декларанти або уповноважені ними особи не мають права доступу до неї.

Зазначено, що органи митного спрямування Державної фіскальної служби України при здійсненні митних формальностей щодо контролю митної вартості товарів відходять від загальних принципів та завдань електронного документообігу та запроваджують додаткове листування з питань контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України.

Розділ 4 «Кроки поступу державної митної справи до Європейського Співтовариства» складається з двох підрозділів, в яких охарактеризовано механізм надання Україні з боку Європейського Союзу автономних торгових преференцій та сучасні тенденції та перспективи модернізації державної митної справи на шляху до Європейського Співтовариства.

У підрозділі 4.1. «Запровадження преференційного торгового режиму в Україні» здійснено аналіз практики впровадження та застосування сертифікатів преференційного походження товарів з України – EUR.1. Встановлено, що згідно з концепцією «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва, вважаються такими, що походять з України: 1) товари, цілком вироблені в Україні; 2) товари, отримані в Україні з матеріалів, яких не було вироблено цілком на її території, за умови, що такі матеріали пройшли достатню обробку в Україні. Досліджено правила кумуляції походження товарів з України. Увагу акцентовано на процедурі видачі та верифікації сертифікату з перевезення товару EUR.1.

Зазначено, що при поставці товарів до країн Європейського Союзу, для підтвердження преференційного походження товарів з України може застосовуватися декларація про походження (інвойсна декларація), що заповнюється експортером, якого включено до системи схваленого експортера, у зв'язку з чим здійснено аналіз процедури надання та анулювання митницею статусу уповноваженого (схваленого) експортера, а також окреслено проблемні аспекти запровадження інституту уповноваженого (схваленого) експортера у практику державної митної справи.

У підрозділі 4.2. «Сучасні тенденції та перспективи модернізації державної митної справи на шляху до Європейського Співтовариства» проаналізовано сучасні тенденції розвитку державної митної справи, а також окреслено проблемні аспекти модернізації державної митної справи на шляху до Європейського Співтовариства.

Увагу акцентовано на тому, що необхідно відходити від формату революційної доцільності та правового нігілізму в державній митній справі та намагатися чітко, відкрито, транспарентно будувати злагоджену та дієву концепцію державної митної справи без спекуляцій та маніпуляцій, оскільки на теперішній час усі реформи, спрямовані на удосконалення ефективності функціонування органів митного спрямування в Україні, є ремінісценцією

різних періодів функціонування державних установ митного спрямування в Україні, а всі інноваційні підходи, особливо цифрові, що запроваджуються у сферу державної митної справи, є операційно важкими та такими, що постійно стрімко змінюються. Крім того, системності в них зовсім не простежується, що є дуже важливим фактором.

Окреслення основних перспектив та етапів розвитку основ функціональної моделі фіскальної інституції новітнього зразка із певним абстрагуванням дало змогу виокремити декілька необхідних етапів реформування: побудова митної системи, реально орієнтованої на вимоги міжнародно-правових стандартів, та трансформація цієї системи до рівня стратегії «відкритих кордонів».

ВИСНОВКИ

У **Висновках** сформульовано найбільш суттєві результати й положення дослідження. Наведено теоретичні узагальнення та визначено шляхи удосконалення правового регулювання адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи.

1. Фактичне розчинення митних органів у складній багатоступеневій системі Державної фіскальної служби України, суттєва оптимізація правового статусу митниць щодо новітніх призначень та завдань, а також недостатня послідовність реформ, спрямованих на зміну функціонального напрямку митної системи, не дали змоги відійти від двозначної казуїстики у контексті тлумачення законодавчих та нормативно-правових актів із питань державної митної справи. Доведено, що порушення правил адекватного модульного реформування митної системи України сприяє проведенню реформ для окремих територіальних митних органів, що ставить під загрозу існування єдиної системи митних органів та дотримання визначеного законодавством України з питань державної митної справи принципу єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

2. На законодавчому рівні визначення поняття «державна митна справа» є доволі детальним, проте невирішеними залишаються проблема доктринальних його інтерпретацій, наявність різних підходів у формуванні цілей, змісту, сутності та значення державної митної справи, що породжує проблеми сучасної державної митної справи, пов'язані з відсутністю єдиної стратегії розвитку системи органів виконавчої влади, на яких покладено безпосереднє здійснення державної митної справи та адміністративних процедур їх діяльності. Функціонування інституціонального механізму здійснення державної митної справи в тому вигляді, в якому його запроваджено на теперішній час, суттєво знижує ефективність діяльності органів та підрозділів митного спрямування Державної фіскальної служби України щодо реалізації своїх завдань та призначення у сфері державної

митної справи, породжує проблеми щодо розмежування повноважень у сфері державної митної справи та відповідальності за прийняті рішення, та, передусім, порушує один із ключових принципів здійснення державної митної справи – принцип виключних повноважень органів митного спрямування Державної фіскальної служби України щодо здійснення державної митної справи.

3. Нормативно-правове регулювання утворення, реорганізації та ліквідації митниць як територіальних органів Державної фіскальної служби України не позбавлено недоліків: 1) законодавство України містить суперечливі положення щодо суб'єктів, наділених правом на створення митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України; 2) відносини, що складаються у процесі припинення митниць (як юридичних осіб публічного права та територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України), мають складну правову природу і регулюються нормами різної галузевої належності, як приватно-правового, так і публічно-правового характеру.

4. Виокремлено етапи процедури припинення митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України: 1) етап ініціювання припинення; 2) етап здійснення заходів припинення; 3) етап складення і затвердження підсумкового документа припинення; 4) етап державної реєстрації припинення.

5. Встановлено, що хоча на законодавчому рівні зроблено спробу синтезувати завдання митниць як територіальних органів Державної фіскальної служби України, цей перелік є досить умовним та спірним із погляду теорії: 1) завдання митниць як територіальних органів Державної фіскальної служби України мають різний ступінь узагальнення; 2) окремі завдання митниць як територіальних органів Державної фіскальної служби України можуть бути піддані розширеному тлумаченню; 3) завдання митниць є досить абстрактними. Відсутність чіткого окреслення переліку завдань митниць як безпосередніх суб'єктів здійснення державної митної справи є одним із найслабших місць організації та діяльності митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

6. Підвищення ефективності діяльності митниць як територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України передбачає не тільки раціональну побудову системи та структури органів митного спрямування, але й розробку найбільш доцільної за сутністю та чіткої за формою технології кадрового забезпечення митниць як органів митного спрямування.

7. Виокремлено ряд проблем кадрової стратегії Державної фіскальної служби України: 1) проблема «компетентного заміщення» звільнених посадових осіб Державної фіскальної служби України через проведення прозорого відбору на заміщення посад; 2) проблема порушень вимог

механізму визначення граничної чисельності посадових осіб Державної фіскальної служби України та зменшення штатної чисельності митниць як органів митного спрямування; 3) проблема не реалізованої системи заохочень та стягнень в органах та підрозділах митного спрямування; 4) проблема психологічних аспектів діяльності; 5) проблема запровадження технології планування кар'єри посадових осіб митниці як територіального органу митного спрямування Державної фіскальної служби України; 6) проблема розвитку ефективної системи мотивації, що базується на поєднанні матеріальних та нематеріальних стимулів як значущої складової організаційної культури та соціальної політики Державної фіскальної служби України; 7) проблема застосування планової ротації та однорівневого переміщення особового складу органів митного спрямування Державної фіскальної служби України.

8. Сформульовано поняття «функції органів митного спрямування Державної фіскальної служби України» – специфічні, відносно самостійні та якісно однорідні складові компетенції органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, втілені у певну процедурну форму згідно з актуалізованими завданнями та призначенням системи суб'єктів здійснення державної митної справи.

9. Процедури реалізації функцій органів митного спрямування Державної фіскальної служби України є встановленим процесуальними правовими нормами порядку діяльності органів митного спрямування Державної фіскальної служби України щодо застосування матеріальних норм законодавства України з питань державної митної справи. Кожна з процедур, спрямована на реалізацію функцій органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, є системою встановлених обов'язкових правил, закріплених нормами законодавства України з питань державної митної справи. У свою чергу, такі правила є основою створення умов для ефективної реалізації функцій органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, яка залежить від правового наповнення таких функцій процедурними нормами.

10. Виокремлено види процедур, спрямованих на здійснення державної митної справи: 1) процедури переміщення товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України (митні процедури, юрисдикційні процедури, процедури оскарження рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб митниць Державної фіскальної служби України, процедури аналізу ризиків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи та процедури мінімізації ризиків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи); 2) процедури, пов'язані з таким переміщенням (внутрішньоорганізаційні процедури, процедури, пов'язані з регулюванням діяльності суб'єктів навколомитної інфраструктури, процедури здійснення митницями Державної фіскальної служби України контролю за окремими

видами діяльності підприємств, процедури міжнародного співробітництва). Для кожної з перелічених процедур є характерними послідовність, поступовість здійснення дій, які перебувають у динамічному зв'язку та націлені на певний результат, однак першу групу процедур урегульовано специфічними процедурними нормами законодавства України з питань державної митної справи, а другу – адміністративно-процедурними нормами.

11. Застосування алгоритму митного контролю за принципом «єдиного вікна», що здійснюється відповідно до технологічних схем митного оформлення, забезпечує практичне застосування концепцій спрощення процедур торгівлі, знижуючи нетарифні торговельні бар'єри і забезпечуючи безпосередню віддачу усім суб'єктам, які мають відношення до торговельних операцій. Виокремлено передумови створення успішно працюючого «єдиного вікна»: 1) співпраця і координація між відповідними державними органами; 2) проведення заходів щодо спрощення та стимулювання потоків інформації, пов'язаної з міжнародними торговими операціями; 3) координація та зведення до мінімуму юридичних вимог щодо торгових даних; 4) раціоналізація офіційних та комерційних інформаційних вимог; 5) стандартизація та уніфікація в інтересах усіх учасників торгових операцій, наборів даних; 6) впровадження новітніх інформаційних і комунікаційних технологій.

12. Визначено структуру митних процедур при митному оформленні товарів: 1) дії осіб, які переміщують товари та транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України щодо: а) подання митниці як органу митного спрямування Державної фіскальної служби України митної декларації або документа, який, відповідно до законодавства, замінює її, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування – електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію; б) пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного контролю і митного оформлення; в) сплати митних платежів; 2) дії органів митного спрямування Державної фіскальної служби України щодо: а) прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення; б) справляння митних платежів; в) ухвалення рішення про можливість розміщення товарів у конкретний заявлений митний режим згідно з поданими декларантом документами та за умови виконання ним усіх установлених обмежень та застережень.

13. Встановлено двоїстість природи взаємовпливу митного контролю і системи аналізу та управління ризиками, що використовується митницями як органами митного спрямування Державної фіскальної служби України: з одного боку, митний контроль є стрижневим інструментом управління ризиками, адже покликаний мінімізувати наслідки ризиків, які виникають,

або знищити ризики на стадії зародження; з іншого – на підставі результатів системи аналізу та управління ризиками митниці як органи митного спрямування Державної фіскальної служби України обирають форми та обсяги митного контролю, що є достатніми для забезпечення додержання вимог законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів.

14. Виокремлено недоліки у правовому регулюванні процедури контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України: 1) принцип середньозважених показників митної вартості товарів, що імпортуються (ввозяться) на митну територію України, митницями Державної фіскальної служби України не реалізується: у різних митницях Державної фіскальної служби України використовуються цілком різні середньозважені показники митної вартості одного і того ж товару, що імпортується (ввозиться) на митну територію України, що призводить до створення неоднакових умов митного оформлення таких товарів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; 2) проблемними на теперішній час є питання перевірки територіальними органами митного спрямування Державної фіскальної служби України правильності визначення декларантом або уповноваженою ним особою митної вартості товарів (у тому числі правильності обрання методу визначення митної вартості), які ввозяться (імпортуються) на митну територію України, щодо яких у Ціновій базі даних Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної фіскальної служби України є відсутніми відомості про ідентичні та подібні товари, оскільки вони не ввозилися (не імпортувалися) на митну територію України протягом останніх шести місяців; 3) цілком недоцільним є розрахунок з боку Державної фіскальної служби України середньостатистичної митної вартості товарів, що ввозяться (імпортуються) на митну територію України, які хоч і класифікуються в розрізі товарної підкатегорії згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, але при цьому можуть мати різну комерційну назву та, відповідно, можуть виконувати різне функціональне призначення; 4) спірним є питання здійснення з боку Державної фіскальної служби України розрахунку середньостатистичної митної вартості товарів, які є високоліквідними та мають свою торговельну марку, з ідентичними товарами за своїм функціональним призначенням, але без наявності у цих товарів торговельної марки, адже вартість торговельної марки є складовою частиною ціни товару.

15. Визначено основні структурні елементи адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи: 1) концепція правового регулювання порядку утворення та реорганізації органів митного спрямування Державної фіскальної служби України; 2) концепція правового регулювання технології кадрового забезпечення органів митного спрямування Державної фіскальної служби України; 3) концепція правового

регулювання митних процедур. Встановлено, що адекватне відображення визначальних показників ефективності адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи має не тільки теоретичне, але й практичне значення, та пов'язано з чималими труднощами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Концепція державної митної справи: виклики модернізації в Україні : монографія / О.П. Федотов. – О. : Юрид. л-ра, 2016. – 392 с.

Статті у фахових виданнях:

2. Федотов А.П. Адміністративно-правовая интеграция таможенных органов в органы доходов и сборов Украины / А.П. Федотов // Закон и жизнь. – 2013. – № 11/4 (263). – 258 с. – С. 215–218.

3. Федотов А.П. Таможня Министерства доходов и сборов: административно-правовая характеристика / А.П. Федотов // Legea și viața. – 2013. – № 12/3 (264). – 244 с. – С. 220–225.

4. Федотов А.П. Таможенный пост Министерства доходов и сборов Украины: правовая характеристика функционирования / А.П. Федотов // Legea și viața. – 2014. – № 3/3 (267). – 252 с. – С. 180–187.

5. Федотов О.П. Адміністративно-правова реорганізація митних органів в органи доходів і зборів / О.П. Федотов // Митна справа. – 2013. – № 5 (89). – 156 с. – С. 61–67.

6. Федотов О.П. Визначення правового статусу митниці в адміністративній системі територіальних органів Міністерства доходів і зборів України / О.П. Федотов // Митна справа. – 2013. – № 6 (90). – 168 с. – С. 93–102.

7. Федотов О.П. Митний пост: адміністративно-правовий аналіз діяльності з виконання завдань, що покладені на органи доходів і зборів / О.П. Федотов // Митна справа. – 2014. – № 1 (91). – 104 с. – С. 31–42.

8. Федотов О.П. Правове визначення та розмежування таких понять як оптимізація та модернізація митниці у організаційно-штатній структурній складовій системі органів доходів і зборів / О.П. Федотов // Юридичний вісник. – 2014. – № 1. – 284 с. – С. 155–160.

9. Федотов О.П. Правові питання сьогоденного функціонування органів Міністерства доходів і зборів при утворенні новітнього державного центрального митного відомства України / О.П. Федотов // Митна справа. – 2014. – № 3 (93). – 108 с. – С. 47–53.

10. Федотов О.П. Державна фіскальна служба: правові підстави утворення / О.П. Федотов // Юридичний вісник. – 2014. – № 3. – 378 с. – С. 292–297.

11. Федотов О.П. Концепція реалізації державної митної справи / О.П. Федотов // Митна справа. – 2014. – № 4 (94). – 100 с. – С. 42–48.

12. Федотов О.П. Нова концепція податкової реформи України / О.П. Федотов // Митна справа. – 2014. – № 5 (95). – 107 с. – С. 7–12.

13. Федотов О.П. Адміністративно-правова концепція організації діяльності митниці ДФС України: сполучення, зв'язок, взаємодія: / О.П. Федотов // Адміністративне право і процес. – № 1 (11). – 2015. – 462 с. – С. 221–233.

14. Федотов О.П. Деякі питання правового регулювання утворення та припинення митниць як територіальних органів Державної фіскальної служби України / О.П. Федотов // Митна справа. – № 2 (98). – 2015. – 103 с. – С. 35–48.

15. Федотов О.П. Концепція організаційної системи Державної фіскальної служби України у площині її окремого структурного елементу – митниці / О.П. Федотов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. «Юридичні науки». – Вип. 1. – Т. 3 – 2015. – 196 с. – С. 132–137.

16. Федотов О.П. Концепція реалізації державної митної справи у концептуальних документах / О.П. Федотов // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – Т. XIV. – 2014. – 350 с. – С. 323–331.

17. Федотов О.П. Деякі питання справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України / О.П. Федотов, О.О. Герман // Вісник Запорізького національного університету. Сер. «Юридичні науки». – № 1 (II). – 2015. – 232 с. – С. 122–129.

18. Федотов О.П. Концепція здійснення державної митної справи в площині організації митного оформлення за принципом «єдиного вікна» / О.П. Федотов // Митна справа. – 2015. – № 3 (99). – 100 с. – С. 28–44.

19. Федотов О.П. Концепція реалізації державної політики у сфері державної митної справи підрозділами та органами митного спрямування Державної фіскальної служби України / О.П. Федотов // Юридична наука. – 2015. – № 7 (49). – 216 с. – С. 52–63.

20. Федотов О.П. Ротація та однорівневе переміщення особового складу територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України: теорія та практика / О.П. Федотов // Адміністративне право і процес. – 2015. – № 3 (13). – 326 с. – С. 283–297.

21. Федотов О.П. Суб'єктний склад контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів / О.П. Федотов, О.Р. Авдєєв // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. «Юриспруденція». – № 15. – Т. 1 – 2015. – 146 с. – С. 77–80.

22. Fedotov Oleksii. Transparent monitoring of the novel strategy for reforming customs authorities of the State fiscal service of Ukraine / Oleksii

Fedotov // «Evropský politický a právní diskurz», 2015. – Svazek 2, 6. Vydání. – 232 str. – Str. 163–174.

23. Федотов О.П. До питання щодо обліку осіб, що здійснюють операцію з товарами в контексті законодавства України з питань державної митної справи України / О.П. Федотов // Юридична наука. – № 12 (54). – 2015. – 191 с. – С. 174–183.

24. Федотов О.П. Єдине вікно – локальне рішення / О.П. Федотов // Молодий вчений. – 2016. – № 2 (29). – 264 с. – С. 217–220.

25. Федотов О.П. Оновлена концепція контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України [Електронний ресурс] / О.П. Федотов // Теорія і практика правознавства : електронне видання. – 2016. – Вип. 1 (9). – Режим доступу: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/64247/59715>

26. Федотов О.П. Орієнтування як підстава для здійснення митного огляду / О.П. Федотов // Проблеми законності. – 2016. – Вип. 132. – 223 с. – С. 124–134.

27. Fedotov Oleksii. Legal considerations and uncertainties at appointment of a candidate (person) to fill a position of the head of the territorial customs body of the State fiscal service of Ukraine (SFS customs house) / Oleksii Fedotov // «Evropský politický a právní diskurz», 2016. – Svazek 3, 2. Vydání. – 339 str. – Str. 298–304.

28. Федотов О.П. Взаємодія та координація діяльності територіальних органів митного спрямування Державної фіскальної служби України з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування / О.П. Федотов // Проблеми законності. – 2016. – Вип. 133. – 282 с. – С. 98–110.

29. Федотов О.П. Алгоритмічна структура органів та підрозділів митного спрямування, які знаходяться у сфері управління ДФС України / О.П. Федотов // Право України. – 2016. – № 6. – 204 с. – С. 180–188.

30. Федотов О.П. Концепція запровадження «вільної практики» як засобу спрощення митних формальностей / О.П. Федотов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. «Юридичні науки». – Вип. 3. – Т. 2. – 2016. – 178 с. – С. 27–35.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

31. Державна митна справа в контексті проекту Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом / О.П. Федотов // Особливості розвитку законодавства України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 15–16 листопада 2013 р.). – Д. : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2013. – 140 с. – С. 89–91.

32. Деякі питання діяльності митниць в системі територіальних органів Міндоходів на місцях / О.П. Федотов // Актуальні проблеми розвитку права і держави в умовах міжнародних інтеграційних процесів : матеріали міжнар.

наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 29 листопада 2013 р.). – Академія митної служби України, 2013. – 324 с. – С. 216–218.

33. Деякі питання подальшої оптимізації митниці в структурі територіальних органів Міндоходів України / О.П. Федотов // Духовні засади сучасного правогенезису : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «ІХ Прибузькі юридичні читання» (м. Миколаїв, 29–30 листопада 2013 р.) / відп. ред. д-р юрид. наук, доц. О.В. Казаченко. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 298 с. – С. 203–204.

34. Оптимізація та модернізація митниці Міндоходів: визначення та розмежування понять / О.П. Федотов // Актуальні проблеми світової і національної економіки: міжнародний бізнес, економічна безпека і митна справа : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. молод. учених (м. Дніпропетровськ, 26 березня 2014 р.). – Академія митної служби України, 2014. – 376 с. – С. 273–275.

35. Правові питання сьогоденного функціонування Міністерства доходів і зборів при утворенні новітнього державного центрального митного відомства України / О.П. Федотов // Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілею академіка С.В. Ківалова (м. Одеса, 16–17 травня 2014 р.): у 2 т. – Т. 2 / відп. ред. д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін. – О. : Юрид. л-ра, 2014. – 659 с. – С. 348–350.

36. Деякі питання концепції організаційної системи Державної фіскальної служби України / О.П. Федотов // Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 13–14 лютого 2015 р.). – 216 с. – С. 114–116.

37. Щодо справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України за проїзд автомобільними дорогами вантажного транспортного засобу перевізника-нерезидента / О.П. Федотов // *Právna veda a prax v treťom tisícročí : Medzinárodná vedecká konferencia* (Košice, Slovenská republika, 27–28 február 2015 r.). – 200 str. – Str. 144–147.

38. Концепция реализации государственного таможенного дела: индикаторы результата и индикаторы успеха / А.П. Федотов // *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 27–28 лютого 2015 р.). – 196 с. – С. 135–138.

39. Щодо формування системи митниць ДФС України / О.П. Федотов // *Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 3–4 квітня 2015 р.). – 232 с. – С. 174–176.

40. Сполучення, зв'язок, взаємодія в організації діяльності митниць ДФС України / О.П. Федотов // *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 17–18 квітня 2015 р.). – 132 с. – С. 79–81.

41. Щодо економії бюджетних коштів митницями ДФС / О.П. Федотов // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.) : у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. – О. : Юрид. л-ра, 2015. – 764 с. – С. 475–477.

42. Ротація в територіальних органах митного спрямування Державної фіскальної служби України / О.П. Федотов // Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 14–15 серпня 2015 р.). – 124 с. – С. 83–86.

43. Актуальні питання теорії та практики здійснення орієнтування як підстави для проведення митного огляду / О.П. Федотов // Теорія і практика сучасної юриспруденції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–12 грудня 2015 р.). – К. : Центр правових наук. дослідж., 2015. – 84 с. – С. 137–139.

44. Деякі питання щодо обліку осіб, що здійснюють операції з товарами в контексті законодавства України з питань державної митної справи / О.П. Федотов // Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 17–18 грудня 2015 р.). – Дніпропетровськ: ГО «Українська асоціація правових досліджень», 2015 р. – 90 с. – С. 41–45.

45. Транспарентний моніторинг новітньої стратегії реформування органів митного спрямування Державної фіскальної служби України / О.П. Федотов // Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. у 2 ч. (м. Львів, 18–19 грудня 2015 р.). – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2015. – Ч. 2. – 108 с. – С. 28–31.

46. Деякі питання взаємодії митниць ДФС України з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування / О.П. Федотов // Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 15–16 квітня 2016 р.). – Х. : Видав. дім «Гельветика», 2016. – 172 с. – С. 80–84.

47. Деякі питання видачі сертифікатів походження EUR.1. як підстави застосування автономних торговельних преференцій ЄС для України / О.П. Федотов // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 травня 2016 р.) : у 2 т. – Т. 1 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. – О. : Юрид. л-ра, 2016. – 676 с. – С. 402–405.

48. Проблеми та тенденції реалізації принципу «вільної практики» в морських портах України / О.П. Федотов // Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 3–4 червня 2016 р.). – Х. : Видав. дім «Гельветика», 2016. – 268 с. – С. 171–174.

49. Відкритий митний простір – нова філософія митного сервісу / О.П. Федотов // Юридичні науки: проблеми та перспективи : матеріали Всеукр. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24–25 червня 2016 р.). – Запоріжжя : Класичний приватний ун-т, 2016. – 144 с. – С. 90–93.

АНОТАЦІЯ

Федотов О.П. Адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи: теорія та практика. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2016.

Дисертацію присвячено науковому дослідженню питань теорії та практики адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи.

Сформульовано поняття «адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи» – теоретико-методологічна основа правового регулювання процедур здійснення державного управління у митній сфері, яка містить: головний задум, систему керівних принципів, сукупність погоджених цілей та заходів модернізації митної справи, заплановані індикатори результату та індикатори успіху концепції.

Досліджено динаміку інституційного забезпечення здійснення державної митної справи та сучасні тенденції системи органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, встановлено особливості трансформації державної митної справи як складової зовнішньоекономічної діяльності держави та охарактеризовано становлення концепції державної митної справи у вітчизняній правовій науці.

Окреслено проблемні аспекти та перспективи модернізації адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи на сучасному етапі державотворення з урахуванням світових тенденцій розвитку міжнародної торгівлі та потреб забезпечення національної безпеки.

На підставі аналізу чинного законодавства України з питань державної митної справи надано конкретні пропозиції щодо розробки єдиного збалансованого підходу до правотворчості та правозастосування у сфері державної митної справи та розроблено науково обґрунтовану цілісну модель адміністративно-правової концепції здійснення державної митної справи.

Ключові слова: адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи, вільна практика, державна митна справа, Державна фіскальна служба України, концепція, концепція правового регулювання митних процедур, концепція правового регулювання порядку

утворення та реорганізації органів митного спрямування Державної фіскальної служби України, концепція правового регулювання технології кадрового забезпечення органів митного спрямування, митниця, митна вартість, органи та підрозділи митного спрямування, преференційний торговий режим, уповноважений (схвалений) експортер.

АННОТАЦІЯ

Федотов А.П. Административно-правовая концепция осуществления государственного таможенного дела: теория и практика. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2016.

Диссертация посвящена научному исследованию вопросов теории и практики административно-правовой концепции осуществления государственного таможенного дела.

Сформулировано понятие «административно-правовая концепция осуществления государственного таможенного дела» – теоретико-методологическая основа правового регулирования процедур осуществления государственного управления в таможенной сфере, содержащая главный замысел, систему руководящих принципов, совокупность согласованных целей и мероприятий модернизации таможенного дела, запланированные индикаторы результата и индикаторы успеха концепции.

Исследована динамика институционального обеспечения государственного таможенного дела и современные тенденции системы органов таможенного направления Государственной фискальной службы Украины, установлены особенности трансформации государственного таможенного дела как составляющей внешнеэкономической деятельности государства и охарактеризовано становление концепции государственного таможенного дела в отечественной правовой науке.

Определены проблемные аспекты и перспективы модернизации административно-правовой концепции осуществления государственного таможенного дела на современном этапе создания государства с учетом мировых тенденций развития международной торговли и потребностей обеспечения национальной безопасности.

На основании анализа действующего законодательства Украины по вопросам государственного таможенного дела представлены конкретные предложения по разработке единого сбалансированного подхода к правотворчеству и правоприменению в сфере государственного таможенного дела, разработана научно обоснованная целостная модель

административно-правовой концепции осуществления государственного таможенного дела.

Ключевые слова: административно-правовая концепция осуществления государственного таможенного дела, свободная практика, государственное таможенное дело, Государственная фискальная служба Украины, концепция, концепция правового регулирования таможенных процедур, концепция правового регулирования порядка образования и реорганизации органов таможенного направления Государственной фискальной службы Украины, концепция правового регулирования технологии кадрового обеспечения органов таможенного направления, таможня, таможенная стоимость, органы и подразделения таможенного направления, преференциальный торговый режим, уполномоченный (одобренный) экспортер.

SUMMARY

Fedotov O.P. Administrative and Legal Concept of the Customs Procedures Implementation: Theory and Practice. – Manuscript.

Thesis for a doctor's degree (Law) in specialty 12.00.07 – administrative law and proceeding; financial law; information law. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2016.

The thesis deals with a scientific study of theory and practice aspects of the administrative and legal concept of the customs procedures implementation.

Formulated is the notion of «administrative and legal concept of the customs procedures implementation» as a theoretical and methodological base for a legal control of the government administration of customs procedures which includes: main idea, system of guiding principles, the whole of agreed objectives and means of the customs procedures modernization, planned indicators of results and the indicators of the concept success. The main elements of the administrative and legal concept of the customs procedures implementation have been determined which include: 1) the concept of legal control of the procedures governing establishment and re-organization of the customs bodies of the State Fiscal Service of Ukraine; 2) the concept of legal control of the technology applied for staffing the customs bodies; 3) the concept of legal control of the customs procedures.

History of the institutional support of the state customs procedures and the current trends in the system of the customs authorities of the State Fiscal Service of Ukraine have been studied, specific features of the state customs procedures that make a component of the external economic activity of the state have been established and formation of the state customs procedures concept in the national legal science has been described.

The author's interpretation is proposed along with a delineation of the categories of «optimization» and «modernization» of the customs houses as the means for reforming the state customs procedures. The legal principles and

the procedures of establishment, re-organization and liquidation of the customs bodies of the State Fiscal Service of Ukraine have been analysed in terms of optimization and modernization of the institutional base of the state customs procedures. Comprehensive analysis of the legal principles underlying staffing technology of the customs bodies of the State Fiscal Service of Ukraine has been made including specific peculiarities of such measures as «rotation», «transfer» and «one-level shifting» of officers.

Administrative and legal basics underlying the system of the customs bodies of the State Fiscal Service of Ukraine and of the appropriate system of administrative procedures aimed at accomplishment of the customs procedures have been described. Classification of the administrative procedures used by the customs bodies of the State Fiscal Service of Ukraine when executing the legally entrusted functions has been proposed and the contents of such procedures defined.

Current approaches to customs control, being an instrument to accomplish the state customs procedures, were characterized and the directions for improvement of such procedures were defined. The structure of the customs procedures when clearing commodities was determined and the methods and means to improve them were described.

Studied are the modern ways to facilitate the customs procedures and harmonize them with the international legal standards and the EU legislation, including specific implementation of the analysis and risk evaluation system, peculiarities of control over correct evaluation of the customs value of commodities that are imported in the customs territory of Ukraine as well as implementation of the «free pratique».

Conceptual aspects of the preferential trade regime implementation in Ukraine are revealed and the problematic aspects and prospects for modernizing the administrative and legal concept of the state customs procedures at the current stage of state building with due account of the global trends of the world trade development and requirements imposed by the national security have been characterized.

Analysis of the effective legislation of Ukraine relating to the state customs procedures made the basis for submitting specific proposals on development of a single balanced approach to lawmaking and administration of the law in the state customs procedures sphere, and the scientifically substantiated and integral model of administrative and legal concept of the state customs procedures realization.

Key words: administrative and legal concept of the state customs procedures implementation, free pratique, state customs procedures, State Fiscal Service of Ukraine, concept, concept of legal control of the of the customs procedures, concept of the legal control of establishment and re-organization of the customs bodies of the State Fiscal Service of Ukraine, concept of the legal control of the technology applied for staffing the customs bodies, customs house, customs value, customs bodies and divisions, preferential trade regime, authorized (approved) exporter.